

(۷) فارس و کورد و عه‌ره‌ب، هه‌ر سیم به ده‌فته‌ر گرتووه
«نالی» ئه‌مپۆ حاکمی سیّ مولکه، دیوانی هه‌یه

(دیوان: ۵۷۷)

(۸) نوصحی «نالی» په‌نگه هه‌ر که‌س بیبیی، بیکاته گویّ
چونکه نه‌ظمی صاف و ورده، هه‌ر وه‌کو مروارییه

(دیوان: ۵۸۲)

(۹) شیعره‌کانم، که جگه‌ر گۆشی منن، ده‌ریه‌ده‌رن
دلّی «نالی» چ په‌قه، قه‌ط غه‌می فرزه‌ندی نییه!

(دیوان: ۵۹۶)

(۱۰) له جگه‌رگۆشه‌یی شیعرم مه‌ده مه‌عنایی خراپ
بیّ خه‌ طا که‌س نییه راضی که له ئه‌ولادی دریّ

(دیوان: ۶۵۳)

(۱۱) خه‌لقی که هه‌موو کۆده‌کن و به‌سته زوبانن
با بیّن و له «نالی» ببیه‌ن شیعری سه‌لیقی

(دیوان: ۶۵۷)

نالې له شيعرې حاجې قادرې:

- (۷) بهجې ما «نالې» وهك نالې، بهپاش كهوت «كوردې» وهك «گردي» كه «حاجې» غارې دا ئهسپې له مهيدانې سوخهندانې (ديوانې حاجې: ۱۷۳)
- (۸) به ته خمين فهدهكي «نالې» دههينم تا رهفيقانم بزائن فهرقمان زوره، خزه ف قهت وهك گوهر نابې (ديوانې حاجې: ۱۷۵)
- (۹) ئهوكه توشې شهرا بهكي تالې
«نالې» له وعرصه دا بووه «تالې»
«نالې» ئوستادهكي گه لې چا بوو
خضري ئابې حيا تي مهعنا بوو (ديوانې حاجې: ۲۱۹)
- (۱۰) ئه گهر «نالې» بوو ليړه نالې ئاوييت
دلې «كوردې» بووه گهر دې له بهر پييت (ديوانې حاجې: ۲۴۴)
- (۱۱) به يتي «نالې» و به يتي من گهر تيكيه لې يه كتر دهكهن
ئه حمه قې صورهت په رست و جاهيلي مهعنا نه زان (ديوانې حاجې: ۲۶۸).

- (۱) ووني مهكهن وهكوو ئا ثاري «نالې» و «كوردې» له سه هوي ديده بپوشن، گوزهر بكه ن له خه تا (ديوانې حاجې: ۳۶)
- (۲) «نالې» و خاكي به به، حاجې و كويه به مه ثل (ديوانې حاجې: ۸۴)
- (۳) سوله يمانيكه «نالې» خاوه ني ديوان و فهرانه نييه كه س بيته مهيدانې، مه گهر حاجې خودئاسايه (ديوانې حاجې: ۱۲۴)
- (۴) زاهيرا به يتم له «نالې» و «كوردې» زور كه متر نييه تالعم بهرگه شته يه، به دبه خته به ختم نوستووه (ديوانې حاجې: ۱۳۰)
- (۵) ئيتتيفاقه ن ئيتتيفاقم بوو له گه ل «نالې» وهكوو تاجر و گه وهه ر له گه ل گه وهه رفروش و موشته ري (ديوانې حاجې: ۱۴۵)
- (۶) سه د قوبه يي خه ورنه ق و سه ددي سكه نده ري ناگاته به يته كاولي «نالې» و مه تانه تي (ديوانې حاجې: ۱۵۸)

سەرچاوه كان

- ديوانى نالى. ليكۆلئينه وه و ليكدانه وهى: مهلا عبدالكريمى مدرس و فاتح عبدالكريم. پياچوونه وهى: محمدى مهلا كهريم. چاپخانهى كۆپى زانبارى كورد، به غدا ۱۹۷۶.
- محمدى مهلا كهريم: حاجى قادرى كۆيى، شاعيرى قونغاغىكى نوئى يه له ژيانى نهته وهى كورد، چاپخانهى النجاج، به غدا ۱۹۷۹
- علاءالدين سجادى: ميژووى ئهدهبى كوردى. چ. دووهم، ۱۹۷۱
- ريبوار سيوهيلى: كتيبي نالى. دهزگاي چاپ و بلاوكردنه وهى موكريانى، ههولير، ۲۰۰۱
- الدكتور على زيعور: الفلسفه فى اورويبا الوسيطه و عصرى النهضه والاصلاح. المكتب العالمى، ؟، ۲۰۰۱.
- Poul Lubcke: red. Politikens filosofi leksikon. Politikens Forlag, Kopenhagen, 1996. (Tid).
- Birgit H. jensen, Karl E. Schollhammer og Rigmor K. Schmidt: Den Hovedlose- Bataigges kosmologi. Forlaget Anis, Aarhus, 1984
- ميرچا الياده: مقدس و نامقدس. ت. نصرالله زنگوئى، سروش، تهران ۱۳۷۵
- ميرچا الياده: رساله در تاريخ اديان. ت. جلال ستارى. سروش، تهران، ۱۳۷۶
- برتراند راسل: تاريخ فلسفه غرب. ت: نجف دريابندرى. پرواز، تهران، ۱۳۷۳
- افلاطون: تيمائوس (دوره اثار). ت. محمد حسن لطفى. شركت سهامى انتشارات خوارزمى، تهران، ۱۳۸۰
- فريدريك كاپلستون: تاريخ فلسفه. جلد يكم، يونان و روم. ت. س. جلال الدين مجتبوى. شركت انتشارات علمى و فرهنگى و انتشارات سروش، تهران، ۱۳۸۰
- ديويد راس: ارسطو. ت. مهدى قوام صغرى. انتشارات فكر روز، تهران، ۱۳۷۷
- Det Store Tenkere: Aristoteles. Ovs. Anfinn Stigen, Munksgaard, 1996
- د. حميد عزيز سهعيد: سهه تايهك له بارهى فهلسه فهى كلاسيكى يونان. چاپخانهى زانكۆى سلئمانى، ۱۹۷۹
- قديس اگوستين: اعترافات. ت. سايهء ميئمى، دفتر پژوهش و نشر سههوردى، تهران، ۱۳۸۰
- Peter Kemp: Tid og Fortelling. Introduktion til Paul Riceur. Aarhus Universitetsforlag, 1999
- ديوانى حاجى قادرى كۆيى. ليكۆلئينه وه و ليكدانه وهى: سهردار حميد ميران، كهريم مستهفا شارهزا. پيداچوونه وهى: مسعود محمد. ئه مينداریتی گشتی پۆشنبیری و لاوانی ناوچهی كوردستان، بغداد، ۱۹۸۶

الزمن فى شعر حاجى قادر الكويى

للزمن مكانته فى الشعر العالمى و بضمه الشعر الكلاسيكى الكردي، حيث نجد هناك نوع من الاهتمام بالزمن دون ان يتحول هذا الى مشروع جاد للتفكير به، أى بالزمن.

و حاجى قادر الكويى هو احد الشعراء الكلاسيكيين الكرد الذين أولوا الزمن بعض الأهتمام، و تناوله فى قصائده كأشكالية قائمة. والزمن عنده يتأطر فى "الأنية" الخاصة بالانسان الذى هويته الانسانية.

يحاول الباحث فى هذه الدراسة، معالجة أبعاد العلاقة المعقدة – الشائكة والقائمة بين الزمن و الهوية. و انطلاقاً من الفكرة القائلة بأن كل سؤال حول الزمن يتعلق بالضرورة بماهية السائل و هويته.

اذن و الحال هذه، تصبح مسألة الهوية و تجسيدها الزمنية مسألة ذات حيوية بالنسبة لحاجى قادر. يتضح هذا لنا وهو يتناول، تزامنا مع حديثه عن الزمن، قضية الشعر فى ذاته. فالشعر بالنسبة له يتمثل فى اللغة التى يمكن لها أن تجسد وجودية الهوية فى زمنها الخاص بها. هكذا تتبلور علاقة عميقة و جذرية بين الزمن، الهوية و اللغة الشعرية. فحاجى قادر الكويى يأخذ بالشعر كدليل على وجوده "الأنى" و يثبت بذلك هويته الانسانية.

Time in *Haji Qadir Koyee's* poetry

Time plays a significant role in world Poetry and in Kurdish Classical poetry as well. There is a sort of attention focused on time, but without taking it into real consideration.

Haji Qadir Koyee (1851-1897) is one of the Kurdish Poets who paid some attention to the concept of time and dealt with it in their poems as a problem. Time in his poetry is marked by the instantaneous, a concept which is related to man indicating finally his human identity.

The researcher handles the complete relation between *Time* and *Identity*. This springs from the idea that any inquiry about time is in some way related to the essence of man and his identity.

Thus, identity and time are of real significance to Haji Qadir. This becomes obvious when Haji Qadir deals with the questions of time and poetry simultaneously. Poetry to him is the language that embodies the existence of identity in the present.

Consequently, a deep and radical relation between Time, Identity and the Poetic language is crystallized. To Koyee poetry is an evidence for the existence of its instantaneous and thus proves his own identity.